

„A Tisza-parton mit keresek?”

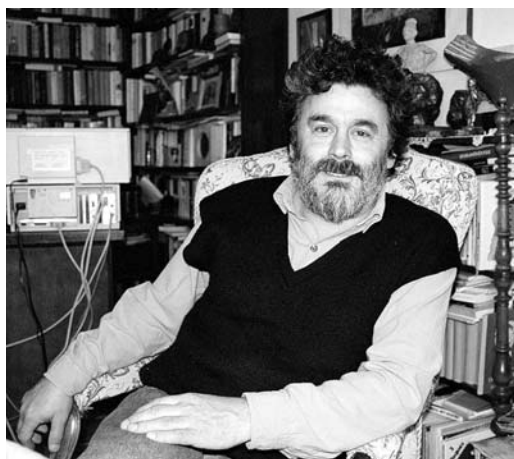
„Minél kevesebb eszközzel szeretném elmondani a lényegét”

BESZÉLGETÉS ARANYI SÁNDOR FESTŐMŰVÉSSZEL

A dél-alföldi régió képzőművészeti életének legaktívabb szervező egyénisége Aranyi Sándor festőművész, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Rajz-Művészettörténeti Tanszékének tanszékvezető docense, a SZÖG-ART Művészeti Egyesület vezetője, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének választmányi tagja és területi képviselője. Gyakran saját művészi munkája rovására önzetlenül szervez kiállításokat, alkotótáborokat, ápolja a nemzetközi kapcsolatokat, figyeli a pályázatokat, gyűjti az információkat, művészetpolitizál és lobbizik a szegedi képzőművészek érdekében. Immár huszonhat éve működik sikerrel a Csongrádi Művésztelep, amelynek egyik alapítója volt és jelenleg is rendszeresen szervez oda programokat. A képzőművészek körében lassan Európa-szerte ismertté válik az 1991-ben ugyanott elindított Plein Air Nemzetközi Alkotótelep, amelynek nemcsak ötletgazdája volt, hanem ma is motorja. A vasfüggöny megszűnésével és a rendszerváltással a magyar művészek számára is kinyílt a világ, és Aranyi Sándor felismerte a kínáló lehetőségeket. Képei – SZÖG-ART-os kollégái munkáival együtt – eljutottak Stuttgartba, Darmstadtba, Heilbronnba, Freibergbe, Párizsba, Krakkóba, Temesvárra, az argentinai Rosarióba. 1990 óta a nyarakat Franciaországban, a mirabeli művésztelepen tölti, az ott született képei új fejezetet nyitottak festészetében. Szegedi otthonában mestereiről, pályafutásáról, a tanításról és a terveiről beszélgettünk.

– Volt kitől örökölnie képzőművészeti tehetségét?

– Édesanyám gyakran rajzolgatott otthon, portrézta a szomszédokat, sőt – ha jól emlékszem a történetre – a képzőművészeti főiskolára is felvették, amit azonban családi okok miatt nem tudott elkezdni. Testvérétől, a keresztapámtól is láttam néhány szép festményt, ezért valószínűleg anyai ágon örökölhettem a festői vénám. Édesanyámék családja budapesti, én is ott születtem 1949-ben. Apám Nagybecskerekéről származott, onnan vetette a sors Szolnokra, majd Budapestre. Hivatásos katonarvos lett, a második világháború idején a Horthy-hadsereg „főszülése” volt.

- *Főszülész a hadseregben?*

- Apám a Honvéd Tiszti Kórházban dolgozott, ahová a tisztfeleségek mentek szülni. A honvéd vezérkar számos tagjával megismerkedett, így többek közt Sólyom Lászlóval – akivel igen jó barátságba került –, és rajta keresztül Bajcsy-Zsilinszky Endrével is. Ennek az lett az következménye, hogy mindkettőjük perébe belekeveredett. Előbb 1944-ben Sopronkőhidán a Bajcsy-Zsilinszky-per, majd néhány év múlva, 1950-ben a Sólyom-per egyik vádlottjaként is halálra ítélték. Szerencsére egyiket sem hajtották végre. Később elmesélte, hogy 1950. április 4-ére még megkapta a Magyar Népköztársaságért Érdemérmét, majd néhány nap múlva letartóztatták. Négy és fél év múlva, 1954 végén szabadult Vácról. Amíg börtönben ült, bennünket kitelepítettek Dévanyára. Amikor megkezdődött az enyhülés, édesanyám nővéréhez mentünk vissza Budapestre, a Nagyajtai utcába. Amikor apám börtönbe került, olyan kicsi voltam, hogy nem emlékezhettem rá. Amikor hazajött, a húgommal az asztal alá bújva vártuk. Lassan barátoktunk össze. A rehabilitációja után felajánlották neki a pesti Bajcsy-Zsilinszky Endre Kórház igazgatói állását és a dunaújvárosi kórház szülészeti osztályát, de egyik sem kellett neki. Azt mondta, olyan helyre nem megy, ahol miatta valakit félre kell állítani. Hosszú keresgélés után talált rá Csongrádra. Szolnokon nőtt fel, ezért nagy örömmel ment egy másik Tisza-parti városba. Csongrádon ő alapította meg a szülőotthont, amelynek évtizedeken át intézetvezető főorvosa volt.

- *Mikor derült ki, hogy van tehetsége a képzőművész pályához?*

- Általános iskolában a tanító nénim, Szokoly Ágnes hamar felfigyelt a rajzkészségemre. Két részre osztotta az osztályt, az egyik padosor rajzait ő javította, a másikat én. Emlékszem, amikor dühös voltam a világra, elvonultam vicsorgó fejeket rajzolni. Amikor édesanyám – aki a képzőművészet helyett a családnak szentelte az életét – meglátta, rácsodálkozott, majd biztatott. A későbbi rajztanárom, Stéhlik Lajos bácsi vezetésével működött egy városi képzőművész szakkör Csongrádon, amelybe egy rajzpályázat eredményeképpen már ötödikes koromban bekerülhettem. Amikor eljött a pályaválasztás ideje, a budapesti művészeti gimnáziumba szerettem volna menni, édesapám viszont azt szerette volna, ha tovább viszem az orvosi praxisát, vagy ha nem, azt remélte, hogy fogorvos leszek. Édesanyám nagy csaták után – mondván, hogy a művészeti gimnázium után is mehetek még az orvosi egyetemre – elérte, hogy megpróbálkozhassak a felvétellel. A sikeres felvételi után apám úgy volt vele, az internátusban majd ráncba szednek. Tudniillik elég rosszcson voltam.

- *Nagy változás lehetett csongrádi gyerekként Budapestre kerülni...*

- A kollégiumban eleinte valamennyien rettenetesen meg voltunk szeppenve, de azután hamar belejöttünk a pesti életbe. A Somlói úti kollégiumban laktunk, gyalog jártunk át a Szabadság-hídon a Török Pál utcai gimnáziumba. A kollégiumban úgy megszoktam az ébresztőt, hogy bármilyen későn fekszem le, reggel 6-kor ma is mindig felébredek.

- *A művészeti gimnáziumban kik voltak a meghatározó tanárai?*

- Osztályfőnököm, Percz Jenő József, a gimnázium igazgató-helyettese elsősorban mozaikkal foglalkozott. Nekünk matematikát tanított. Neki köszönhetjük, hogy amikor valamilyen fejes jött külföldről, és a köszöntésére diákokat rendeltek ki, akkor a mi iskolánkból mindig bennünket küldött. Így elbúcsúztathattuk Hruscsov elvtársat a Keleti Pályaudvaron, és Hailé Szelassziét fogadtuk a repülőtéren. Ez csak így utólag

hangzik érdekesen, akkor nem tulajdonítottunk különösebb jelentőséget neki. Egyszerűen annak örültünk, hogy elmaradtak az óráink. Az első rajztanárom Basilides Sándor volt – akinél főiskolai kollégám és barátom, Lázár Pál festőművész is tanult – később, az ő nyugdíjba vonulása után Németh Lászlóhoz kerültem, aki valamikor katonatiszt volt, de bennünket festőként igen kiválóan tanított. A középiskolában meghatározó egyéniség volt számomra Kertész Antal matematikatanár – közismert nevén Csizsió –, aki egyébként hadmérnök volt. Érdekességként említem, hogy Makón tanította Szendrei János professzor urat is. A másik meghatározó tanárom Blaskovics János volt, aki a fizika tudományát igyekezett a fejünkbe verni. Remek osztályközösséget alkottunk, osztálytársam volt többek között a néhány éve elhunyt Virágvölgyi Péter, aki később az Iparművészeti Főiskolán a grafika tanszék vezetője lett, valamint Nagy Gábor, Görbe Katalin – akik ma is a Képzőművészeti Főiskolán oktatnak – Kis Zoltán László, Lacza Márta, Aknay János. A kollégiumban is barátságok szövődtek, például Balogh Mihállyal (a szegedi kötődésű ötvössel) és Dienes Gáborral azóta is igen jóban vagyunk.

– *Érettségi után újra összeült a családi kupaktanács, hogy az orvosi pályára terelje?*

– Édesapám továbbra is a szegedi orvostudományi egyetemre akart küldeni, én viszont a Magyar Képzőművészeti Főiskolára szerettem volna menni. Egyik felvételem sem sikerült, ezért apám beíratott Szegeden egy fogorvosi előkészítő tanfolyamra. Sohasem tudta meg szegény, hogy helyette Cs. Pataj Miska bátyámhoz jártam a Szechenyi téri Vasutas Képzőművész Körbe. Gőzerővel készültem a főiskolai felvételire, rajzoltam az aktokat. Otthon nem mertem elmondani még édesanyámnak se. Természetesen a következő évben sem vettem fel az orvosi egyetemre, de a főiskolára is csak a negyedik nekifutásra.

– *Mit csinált addig?*

– Először a csongrádi háziipari szövetkezethez kerültem, ahol szőnyegmintákat rajzoltam és terveztem, majd az AFESZ-dekor grafikusává lettem. Nagy Istvánnak, a cég vezetőjének sokat köszönhetek, mert rengeteget segített azzal, hogy hagyott szabadon dolgozni, és ellátott anyaggal. A harmadik felvételi után felvettek a főiskola előkészítőjére, az „estire”, ezért felköltöztem Budapestre, ahol a Keravill-dekorációnál kirakatrendező-grafikusként kaptam munkát. Együtt dolgoztam Aknay Jánossal, sőt a tapétásoknál kollégáim volt Lukáts Andor, akit ma kiváló színész-rendezőként ismerünk. Az előkészítőn a főiskola oktatói tanítottak bennünket, Blaski Jánostól olyan módszertani dolgokat lestem el, amiket ma én is alkalmazok a főiskolán. Az előkészítő év után felvettek a főiskolára, ahol akkor még lehetett mestert választani. Én a hozzám legközelebb álló két mester, Bernáth Aurél és Iván Szilárd között választottam. Bernáth megkövetelte a szakmai felkészültséget, és növendékei közül eleinte mindenki kicsit bernáthos volt, mégis mindannyian egészen egyéni stílusú művészek lettek. Példaként Lakner Lászlót és Klimó Károlyt említhetném. Végül Iván Szilárd osztályába kerültem, ahol akkor Dienes Gábor már továbbképzős éveit töltötte. Akkoriban a rektori posztot betöltő Domanovszky Endre terrorja alatt élt a főiskola. Osztályzások felvonult a sleppjével, és ő mondta meg, hogy ki hányast kaphat. Egyedül Bernáth Aurél mert vele szembeállni, az összes többi tanár behúzta fülét-farkát. A csoporttársaim az évek során elhullottak mellőlem, kit lógásért, kit kvalitásbeli hiányosságai miatt tanácsoltak el a festő szakról. Sokan Ék Sándorhoz menekültek át, aki igyekezett minél több hallgatót – például Drozdik Orsolyát, Kelemen Károlyt – átvenni grafi-

kára, és így bent tartani őket a főiskolán. 1972-ben én rendeztem a főiskola március 15-i ünnepségét színész és zenész barátaim közreműködésével. Egyetlen szó sem hangzott el a forradalmi ifjúsági napokról, viszont Nagy Gábor és a többi színész atillába öltözve mondták el a verseket, szövegeket. Emlékszem, Jandó Jenő a Rákóczi indulót játszotta. Az is meglepő volt, hogy a Himnusszal kezdtük és a Szózáttal zártuk a műsort, az akkoriban kötelező Internacionáléről pedig megfeledkeztünk. Arra is felfigyeltek, hogy eljött az ünnepségre a főiskola három nagy mestere, Barcsay Jenő, Bernáth Aurél és Pátzay Pál, akik már évek óta nem vettek részt a hivatalos rendezvényeken. A Szózátra ők álltak fel legelőször, a hallgatók közül sokan nem is tudták, mi az. Másnap, március 15-én felmentem a barátaimmal a Várba. A Mátyás templom mellett parkoltunk le, épp amikor szálltunk ki az autóból, akkor indult meg a tömeg az oldalkapu felé, és néhányan kitűztek egy hatalmas nemzeti színű zászlót. Rengeteg ember gyűlt össze a lépcsőkön, de a rendőrök is pillanatok alatt ott voltak. Vagy harminc URH-kocsi jött, kezdtek lezárni a teret. A Trabantommal az utolsó pillanatban sikerült eljőnnünk. Azok a barátaink, akik a másik kocsival voltak, már nem tudtak kihajtani a rendőrök gyűrűjéből, kirángatták őket az autóból, és három napig becsukva tartották. Másnap a főiskolán hívatott a főtítkárt, aki azt mondta: vegyem úgy, nagyon le vagyok teremtve (ugyanis szóltak a rendőrségről, hogy mi is ott voltunk a Várban, ahol nagy kalamajka volt), érezzem magam megfenyítve, egyébként gratulál a március 15-i tartalmas megemlékezéshez, csináljak minél több hasonlót.

– *Édesapja végül belenyugodott, hogy nem lett orvos?*

– Akkor törődött bele igazán, hogy a képzőművészeti pályát választottam, amikor kiderült: nyugdíj felé közeledő intézetvezető főorvosként annyit keresett egy hónapban, mint én egy hét alatt, amikor elszegődtem samesznak a grafikusok mellé a BNV-re vagy egyéb nagy kiállításokra. Betűket vágunk, tapétáztunk napi ezer forintért, ami a hetvenes évek elején óriási pénz volt.

– *Tanára, Iván Szilárd milyen mesternek bizonyult?*

– Aranyos, anekdotázó ember volt, túl sokat nem lehetett tőle tanulni. Inkább egymástól lestünk el sok mindent. Én is szoktam mondani a tanítványaimnak, hogy figyeljenek egymásra. Nem tőlem fognak legtöbbet tanulni, én maximum katalizátor szerepet töltök be. Észreveszem, hogy milyen irányba kellene továbblépni, és igyekszem az alkotói folyamatot felgyorsítani. Iván Szilárd mellett kivívtam magamnak a rangot, hogy közel három éven át a demonstrátora legyek. Azt szerette volna, ha maradok mellette a tanársegédnek, de erre végül nem kerülhetett sor. Iván szerint azért, mert Nemes elvtársnak, a főiskola párttitkárnak valamiért nem tetszettem. Iván Szilárd szerette a munkáimat, de sohasem tudott ötöst adni, mert Domanovszky mindig visszaminősített. Doma ugyanis minden osztályon végigment, és korrigált. Egyik alkalommal megállt a munkám előtt – épp egy aktot festettem –, és azt mondta: „Jegyezze meg, hogy egy jó hegedűs hangtompító nélkül is ki tudja csalni azokat a hangokat a hegedűből, amelyeket hangtompítóval lehet!” Azt a képet azóta is őrzöm. Sokszor megpróbáltam elemezni festő kollégákkal, zenész barátaimmal Domanovszky sajátos korrektúráját, de máig nem sikerült rájönnöm, hogy mire gondolt.

– *Hogy indult a pályája a diploma után?*

– Még a diploma előtt történt, hogy megkérdeztem az egymással épp beszélgető Nagy Gábort, Dienes Gábort, Klimó Károlyt és Szikora Tamást, lenne-e kedvük

Csongrádon művésztelepet csinálni. Örömmel fogadták az ötletet, és a következő évben, 1975 nyarán már meg is szerveztük az első művésztelepet. Édesapám tanácsstag és a Hazafias Népfront városi szervezetének elnökhelyettese volt Csongrádon, az ő segítségével sikerült meggyőzni a város vezetőit, hogy a Tisza-parton álló, hivatalosan úttörőházként számon tartott, de arra a célra nemigen használt Czeilik-villában művésztelepet indítsunk. 1974-ben azon a tanácsülésen, amelyen Lovas István népfrontelnök előterjesztette a javaslatot, a tanácselnök – akit nem avattak be előzetesen – elvörösödött, és magából kikelve kiabálni kezdett. Más elképzelései voltak a Czeilik-villával. A párttitkár, Góg János bácsi, aki viszont mindenről tudott, figyelmeztette, hogy ne üvölsön, nem az erdőben van. Végül a tanácsülés megszavazta a tervet.

- Csongrádon nagy dolognak számíthatott ez, hiszen nemigen volt ott korábban élénk képzőművészeti élet...

- Stéhlík Lajos bácsin kívül élt még az idős Piroska János, Csongrád utolsó polgármestere a régi rendszerből, aki valamikor Barcsay Jenő évfolyamtársaként végezte el a képzőművészeti főiskolát és azon kívül a jogi egyetemet is. Gyerekkoromban városképi jelentőségű figura volt Benyovszky István, az öreg lófestő, akinek hatalmas vörös orrára, nagy kalapjára és a földig érő fekete kabátjára ma is emlékszem. Ők voltak a város festői. Az 1975-ben beindult művésztelep eleinte csak nyaranta működött, később sikerült az úttörőház funkcióját megszüntetni, és teljesen megkaptuk a területet. A tanácselnök csak akkor nyugodott meg, amikor néhány év múlva gratuláltak neki az egyik megyetanácsi ülésen, hogy milyen jól működik a csongrádi művésztelep...

- A főiskola után tehát rögtön hazament Csongrádra?

- Nem. Fönnmaradtam Budapesten, mert Szikora Tamás barátom átadta nekem az óbudai műtermét, ahol több mint egy éven át dolgoztam. Első nagyobb sikeremet a szolnoki festészeti triennálén arattam: a Damjanich Múzeum megvette a Legenda című képemet. Amikor szegény édesanyám meghalt, azért mentem haza Csongrádra, hogy édesapám ne maradjon teljesen egyedül. Akkor már a húgom is Pesten élt, a Nemzeti Banknál volt állása. Apám átadta a rendelőjét – azt mondta, egy nyugdíjas orvosnak kisebb is elég –, így lett egy 5x4 méteres műtermem. Ő pedig a régi váróból alakította ki a rendelőjét. Csongrádra költözésem azzal a hátránnyal járt, hogy azok a kollégáim, akik a fővárosban alkottak, jobban benne maradtak a körforgásban, inkább a tűzközelben voltak. Én egy kicsit elszigetelődtem, de a művésztelepen keresztül megmaradt a kapcsolat.

- Azért Csongrádnak is lehettek előnyei...

- Sokkal nyugodtabb és kényelmesebb körülmények között tudtam dolgozni. Akkoriban még meglehetősen sűrűn jártam Budapestre, mert az üzemanyag lényegesen olcsóbb volt. A fővárosi kollégáim is szívesen jöttek a csongrádi művésztelepre, megismerték és megszerették a várost. Amikor megkezdődtek a nagy áremelések, és Pesten már 10 forint volt egy korsó sör, nálunk még mindig 6 forintért mérték. Sokszor mondták viccelődve: már azért érdemes lejönni, hogy jól besörözzenek. El is nevezték Csongrádot Budapest elővárosának. Nagy Gábor és Dienes Gábor a képzőművészeti tanítványaikat is kezdték magukkal hozni, mindig ott tartották nekik a nyári művésztelepi gyakorlatot. Így egyre többen megismerték Csongrádot, többször eljött Mihály Gábor, Bujdosó Ernő, Babos László, Jánosházi Ágnes, Kiss Zoltán László és sorolhatnám tovább a kortárs magyar képzőművészet ismert alkotóinak nevét. Biztatást jelen-

tett az is, hogy 1977-ben pályázatomra megkaptam az úgynevezett „kis” Derkovits-ösztöndíjat. Az egyik főiskolai tanár, Sarkantyú Simon, aki tagja volt a bíráló bizottságnak, később elmondta, hogy ő írta meg a 3 éves Derkovitsot, mert azt saját tanítványának akarta juttatni. Bízott, hogy pályázzam meg a következő évben is, akkor majd biztosan elnyerem. Többé nem pályáztam.

– Milyen rangot szerzett 1975 óta a csongrádi művésztelep?

– Indulásakor egyetlen grafikai művésztelep létezett csak a megyében, a Kocsis Imre vezette makói, amelynek nagyon jó híre volt. A megyei vezetők közül Szabó G. Lászlónak sokat köszönhattünk a kezdeteknél. Akkoriban úgy gondolták, nem árt, ha két különböző művésztelep működik, és Csongrádon is megpezsdiül kicsit a kulturális élet. Egyre több rangos kiállítást szerveztünk, igyekeztünk olyan neves személyiségeket – például Somogyi Józsefet, a képzőművészeti főiskola akkori rektorát, az Elnöki Tanács tagját, Bereczky Lórándot, az MSZMP KB akkori művészeti referensét – felkérni a tárlatok megnyitására, akikre odafigyelt a szakma, a média és a város vezetése is. Meghívtuk kiállítani többek között Kokas Ignácot, Vaszkó Erzsébetet, Hincz Gyulát, Kis Nagy Andrást. A megalakulása után csatlakoztak a telephez volt középiskolai és főiskolai társaim, többek közt: Aknay János, Buhály József, Bukta Imre, Kátóna Zsuzsa, Lantos Györgyi, Máté Zoltán, Mihály Gábor, Trischler Ferenc, Vecsey Csaba, Vojnich Erzsébet, Záborszky Gábor.

– A nevekből kitűnik, hogy egészen különböző szemléletű alkotók fordultak meg Csongrádon...

– Ez volt a célunk! Meg is fogalmaztuk: a mi művésztelepünknek az a profilja, hogy nincs profilja. A „határesetek” művésztelepe. Lehetőséget teremtettük arra, hogy nálunk a festő is belekóstolhasson a szobrászatba, a szobrász is grafikázhasson, bárki kipróbálhasson más műfajt is. 1976-ban Hódmezővásárhelyen rendezték meg Nagy Gábor kiállítását. Vészits Ferenc, a Művészeti Alap akkori igazgatója – melleleg Móra Ferenc unokája – nyitotta meg, akinek személyi titkára a nemrégiben elhunyt barátunk, Chikán Bálint művészettörténész volt. Gábor és Bálint rávették Vészits Ferencet, hogy a kiállítás után menjen el velük megnézni a csongrádi művésztelepet. Anyyira megtetszett neki, hogy megígérte, támogatni fogja a fejlesztését. Tartotta a szavát, a Művészeti Alap a hetvenes évek végén tudtommal hétmillió forinttal szállt be az új épület felépítésébe. Az alkotóházban szobrász, festő és grafikai műterem van, sőt létrehoztunk egy fotólabort is. Később kialakítottunk egy bronzöntő műhelyt is. Ezek a lehetőségek vonzzák a művészeket. A mi korosztályunk azért is lelkesedett annyira Csongrádért, mert saját műterme kevés alkotónak volt, oda viszont bárki, bármikor lemehetett dolgozni. Részt vettem az első zenei tábor megszervezésében is, így a képzőművészekkel együtt a muzikusok is megjelentek Csongrádon. Én hívtam el Jandó Jenőt és Ligeti Andrást, akik az első kurzust vezették. Sok zenész barátom volt még Budapestről, akikkel úgy ismerkedtem meg, hogy sem a zeneművészeti, sem pedig a képzőművészeti főiskolának nem volt tornaterme, ezért mindannyian a sportuszodába jártunk. Először Hamary András zongoraművésszel kerültem jó barátságba – ő ma karmester és zeneszerzés-professzor Németországban –, majd Gulyás Mártával, rajtuk keresztül Ligeti Andrással, Jandó Jenővel és Schiff Andrással. Nagyszerű baráti kör alakult ki. Főiskolásként a Göttinger családnál laktam albérletben a Mártírok útján. A Göttinger nagymama Körösfői Kriesch Aladárnak, a magyar szecesszió, a gödöllői iskola egyik legnevesebb alakjának leánya volt, így egyáltalán nem nézték rossz szem-

mel, ha meghívtam a barátaimat, sőt sokszor még süteményt is készítettek nekünk, amikor összejöttünk az egykori kis cselédszobában. A képzőművész kollégáim mellett zenészek, balettművészek is voltak a társaságban. Noha ritkán találkozunk, ezek a barátságok máig megmaradtak.

– *Hogy alakult saját művészi pályája?*

– Amikor Kisterenyei Ervin megkezdte a Feszty-körkép restaurálását, mint volt évfolyamtársát, engem is hívott Szegedre, a Várba. 1977-től dolgoztam a körképen, örömmel mentem, mert biztos megélhetést jelentett. Amikor Ervin otthagyta a munkát, én folytattam tovább. Osztályvezetői besorolást kaptam a múzeumtól. Nagy munka már nem volt, szinte csak az állagmegóvást kellett biztosítanunk addig, amíg a pályázaton győztes lengyel restaurátor csoport meg nem kezdte a munkát. 1982-ben megkeresett Dér István és Sinkó János, hogy volna-e kedvem a szegedi tanárképző főiskolán tanítani. Öt perc gondolkodási időt kértem, azalatt mérlegeltem a lehetőségeimet, majd az anyagilag pillanatnyi visszalépést jelentő, de perspektivikusabb ajánlatukra igent mondtam. Az épp nyugdíjba vonuló tanszékvezető, Cs. Pataj Mihály vett fel, de a tanévet már az új tanszékvezető, Hézsó Ferenc irányítása alatt kezdtem. Az első hónapokban tartottam a hallgatóktól, mert nem éreztem a korkülönbséget. Azt sem tudtam, tegezzem vagy magázzam őket. Lassan feltaláltam magam, igyekeztem visszaemlékezni egykori mestereim pedagógiai módszereire, és alkalmazni azokat.

– *Hogyan lett tanszékvezető?*

– A rendszerváltáskor előbb a főiskolai tanács tagja lettem. Korábban csak a tanszékvezetők voltak azok, de akkoriban kezdtek megváltozni a dolgok, olyan embereket küldtek a tanácsba, akik jól tudták képviselni a tanszék érdekeit. Kollégáim javaslatára tíz év tanítás után, 1992-ben adjunktusként lettem a tanszék vezetője. 1994-ben azal az indokkal, hogy nem vagyok a Magyar Képző- és Iparművészeti Szövetség tagja, megtorpedózták a docensi kinevezésemet. Addig nem éreztem szükségét, hogy e szervezet tagja legyek, de akkor beadtam a jelentkezésemet, és a következő évben felvettem. Tanszékvezetői munkám legnehezebb időszaka volt, amikor a Bokros-csomag következményeivel találtam magam szemben, és csökkentenünk kellett a tanszék oktatói karának létszámát. Hézsó Ferenc korkedvezményrel nyugdíjba ment, Novák András pedig végkielégítésként megkapta a szerződése végéig járó munkabérét, így jó viszonyban váltunk el.

– *Mennyire tanítható a rajztanári szakma?*

– Bizonyos szintig rengeteg gyakorlással meg lehet tanulni. Ilyen például a perspektíva. A tanárképző főiskola egyébként sem művészképző, nem az a fő cél, hogy kiváló alkotókat neveljünk. Persze mindig nagy öröm, ha kikerül egy-egy tehetséges művész is a szárnyaink alól.

– *A felsőoktatási integrációval új lehetőségek adódhatnak a művészképzésben is. Tanszékvezetőként milyen tervei vannak?*

– Még ebben az évben szeretnénk beadni a művészettörténet szak megalapítására vonatkozó kérelmünket, hogy legkésőbb 2003-ban elindíthassuk a képzést egyetemi és főiskolai szinten is. Tervezzük egy másik hiánypótló szak, a népművészet beindítását is. Ez sehol sincs az országban, pedig óriási igény lenne rá. Kovács Keve kollégámra épülne a harmadik új, az építészeti síkúveg szak. Szeretnénk beindítani a főiskolai szintű festőképzést is, amely a művészképzés iránti igényeket elégíthetné ki.

- Egyik alapítója és vezetője a SZÖG-ART Művészeti Egyesületnek. Hogy emlékszik a létrehozására?

- Amikor a Feszty-körkép kapcsán Csongrádról ide kerültem, összebarátkoztam a Szeged étterem teraszán rendszeresen találkoztató, szegedi alkotóművészekből álló baráti társasággal, Dér Istvánnal, Kalmár Mártonnal, Fritz Mihállyal, Zoltánfy Istvánnal és Zombori Lászlóval. A rendszerváltás idején mindkét országos szakmai szervezet, a Művészeti Alap és a Képző- és Iparművészeti Szövetség is a padlón volt, mi pedig úgy éreztük, egyedül nem megy, nagyobb eredményeket érjünk el, ha közösen lépünk fel. 1991-ben akkori törzshelyünkön, a Sörpatikában határoztuk el, hogy megalapítjuk az egyesületet. Az előbb említetteken kívül alapító tag volt még Lapis András, Novák András, Sinkó János, Eszik Alajos, Szathmáry Gyöngyi és Szuromi Pál művészeti író is. Mint a névsorból kiderül, elsősorban a főiskola rajz tanszékének oktatói és a Tömörkény gimnázium tanárai alkották a művésztársaság magját. Szuromi Pál javaslatára került be a csapatba Farkas Pál, aki Szekszárdon tanszékvezető. Dér István halála után bővítettük az egyesületet Fischer Ernővel és Kovács Kevével. Szuromi Pál időközben távozott közülünk, mert úgy érezte, gátolja a kritikusi munkájában, ha ő is tagja az alkotóművészeket tömörítő egyesületünknek. Idővel csatlakozott hozzánk Pataki Ferenc festőművész is, aki eredetileg a Szegedi Szépművészeti Céh vezetője volt. A Céh alakulásánál egyébként én is ott serénykedtem, hiszen Tandi Lajossal és Novák Andrással mi szövegeztük meg az első alapszabályát. De amikor láttam, hogy mennyire bővül a társaság, már be sem léptem. Más művészek is rájöttek erre, ezért inkább – mint például Lázár Pál is – átpártoltak a SZÖG-ART-ba.

- Mit tudott elérni a kitűzött célokból az alapítása óta eltelt egy évtizedben az egyesület?

- A Nemzeti Kulturális Alaphoz és más nagy országos fórumokhoz sokkal könnyebb egyesületként pályáznunk. A régióból legtöbbször pályázó, legfontosabb szakmai szervezetként az utóbbi időben mindig meghívtak bennünket a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete rendezvényére, ahol a Nemzeti Kulturális Alap tájékoztatást ad az adott év pályázati lehetőségeiről. Számos más példa is azt mutatja, hogy komolyan számon tartanak bennünket. Saját kiállításainkon kívül több jelentős tárlatot szerveztünk. Néhány éve hozzánk tartozik a Plein Air Nemzetközi Alkotótelep is, ami ma már a legfontosabb rendezvényünk. Az egyesület révén sikerült kijutnunk külföldre, nemzetközi kapcsolatokat tudtunk teremteni. Együttműködési szerződést kötöttünk a temesvári képzőművész kollégákkal a kiállításaink rendszeres cseréjéről. Először évenkénti cserét javasoltunk, de amikor első alkalommal több mint tíz órát kellett rostokolnunk a határon a vám miatt, úgy döntöttünk elég lesz kicsit ritkábban is. Szerencsére ma már összehasonlíthatatlanul könnyebb a határátkelés. Krakkói képzőművészek tárlatát is sikerül elhoznunk Szegedre, mi pedig eljutottunk a németországi Aidlingenbe és Stuttgartba. Tavaly a Magyar Kultúra Napján a Párizsi Magyar Intézetben állítottunk ki. Mindezt egyénileg nehezen lehetett volna megvalósítani.

- A sok szervezőmunka nem vonja el túlzottan is az alkotástól?

- A SZÖG-ART elnöki és szervezői munkája mellett Popovics Lőrincsel ketten vagyunk a MAOE területi képviselői, illetve az országos választmány tagjai. Ez a tanszékvezetői teendőimmel együtt annyira leköti minden időmet, hogy tanév közben nem is gondolhatok komolyabb alkotómunkára. Szinte csak nyaranta, a nemzetközi alkotótáborokban, Mirabelben és Csongrádon tudok festeni. Részben emiatt is fotózom egyre többet, mert az egy gyorsabb alkotási mód, hiszen sok munkafázist el-

végezhetnek helyettem mások a laborban. A fotózás régi szerelmem, 1974-ben, a diploma után aszfaltrepedések fényképezésével kezdtem. Fricskának szántam, mert akkoriban jelentek meg nálunk a képzőművészetben az új divatirányzatok – a minimal art és hasonlók –, amelyek rettenetesen bosszantottak. Mitől művészet egy kép, amin alig van valami? Sokat foglalkoztam ezzel a kérdéssel, és ez vezetett el oda: a képeimen én is minél kevesebb eszközzel szeretném elmondani a dolgok lényegét. Ha például egy hatalmas tájképet fest valaki a vászonra, könnyen előfordulhat, hogy nem látni rajta az erdőtől a fát. Sokszor egy kicsi részlet, egy ráközelítés többet mond az egészről. A sok szervezőmunka miatt vésszen kevés időm marad az alkotásra, ezért próbáltam is lemondani a tanszék vezetéséről, de nem hagyták a kollégák. Ha nem lenne a nyári franciaországi alkotótábor, biztosan még kevesebbet tudnék festeni. Mirabelben nem tudnak utolérni, csak az alkotómunkámra koncentrálhatok. Megismerkedve a sokféle náció képviselőjével rengeteg tapasztalatcserére nyílik lehetőség. Barátságok szövődnek, amelyeken keresztül olyan kapcsolatokat építhetek, amelyek az egyesületünk számára is hasznosak. A Szegedre hozott kiállításokból mások is tanulhatnak, és új alkotókkal, a nemzetközi kortárs képzőművészettel ismerkedhet meg a tárlatlátogató közönség.

– Mirabelről sok képet festett, úgy tűnik, ez a sorozat új korszakot nyitott a festészetében...

– Érdekes, hogy milyen véletlenszerűen alakult ki ez a kapcsolat. A szegedi múzeumban 1989-ben állították ki a kis Feszty-körképemet – az eredeti körkép 1x14 méteres változatát –, amit látott egy darmstadti delegáció. A küldöttség egyik tagja, aki Pitt Ludwig, a legkiválóbb német művészeket tömörítő darmstadti „Szecesszió” elnöke mellett a mirabeli nemzetközi művésztelep szervezője is volt, felvetette Trogmayer Ottó múzeumigazgatónak, hogy a körkép alkotóját másodmagával szívesen látnák 1990 nyarán Mirabelben. Először Sinkó Jánosnak szóltam, aki nem tudott eljönni, ezért végül Lázár Pál kollégámmal-barátommal mentünk ki. Azóta is minden évben visszahívnak bennünket. Saját pályámon rendkívül fontosnak tartom Mirabelt. Amióta ott dolgozom, kitisztultak a színeim. Hosszú műtermi éveim közben Iván Szilárd mondta egyszer: menjek ki a szabadba, és mossam ki a szememet. Ez az Ardèche völgyében, Mirabelben sikerült. Ez egy csodálatos kicsi hegyi falu valahol Lyon és Marseille között félúton, ahol mindössze öt francia család él. Az elhagyott régi parasztházakat német, elsősorban darmstadti művészek és művészpártolók vásárolták meg. Ma már a világ minden tájáról meghívják művészeket.

– Mirabel volt a minta a csongrádi nemzetközi alkotótáborhoz?

– Az első mirabeli utamról hazatérve rögtön elkezdtem szervezni – mivel Szegednek nincs művésztelepe – Csongrádon a Plein Air Nemzetközi Alkotótelepet, amit 1991 nyarán rendeztünk meg először. Olyan művészeket hívtam meg, akikkel Mirabelben ismerkedtünk meg. Pitt Ludwig is többször eljött, nálunk találkozott a temesvári kollégákkal, akik közül később többeket meghívott Mirabelbe. Ma már szinte egész Európát behálózzák ezek a baráti-művészi kapcsolatok. Pár éve jelent meg a Dél-magyarországban egy újságcikkben: Szeged Mirabelje Csongrád. Jólesett olvasni!

– Hogyan jutott ki tavaly Argentínába?

– Amikor először jártunk Darmstadtban és Mirabelben, Pitt Ludwig – bizonyára tudatosan – egy olyan argentin származású kollégánál szállásolt el bennünket, aki csak néhány éve élt Darmstadtban, ahol egy német lányt vett feleségül. Miguel Epesnek hív-

ják, hamar összebarátkoztunk vele, mert nagyon jó ember és roppant tehetséges. Év-ról-évre meghívtuk Csongrádra, amíg egyszer bejelentette: elhatározta, hogy ő is szervez egy alkotótábort Argentínában, a szülőfalujában. Nagy meglepetésre tavaly megkaptuk a meghívólevelet a Miguel terveit támogató darmstadti Kunsthalle igazgatójától. A darmstadtiak szponzorokat is szereztek, akik a repülőjegyünket és az étkezésünket is finanszírozták, így 2000 októberében három hetet tölthettünk Lázár Pállal tizenötöd magunkkal Miguel szülőfalujában.

- Hogy tetszett Argentína?

- Bevallom, első blikkre nagy csalódás volt. Amikor Buenos Aires-ben leszálltunk a repülőgépről, olyan érzésünk volt, mintha hazajöttünk volna. Ötszáz kilométeres autóbuszozás várt ránk a célig, olyan volt mintha tavasszal az Alföldön utaznánk. Jobbról-balról hatalmas belvizek, itt-ott elvéve egy kevéske növényzet. Minden nagyobb város peremén hatalmas bádögviskós szegénynegyedek jelezték az óriási nyomort. Végül megérkeztünk a Santa Fe provinciában, a másfél millió lakosú Rosariótól mintegy hetven kilométerre található San Jose de la Escuinába, ami egy kétszáz évvel ezelőtti indián település helyén épült. A mai rendezett falunak mintegy nyolcezer lakosa van. Távol áll tőlem az a fajta építkezés, ami általában az argentin kisvárosokat jellemzi: szabályos derékszögben egymást metsző utcák lapos kockaházakkal. Az emberek viszont hihetetlenül barátságosak és vendégszeretők. Rosario egyetemének aulájában főleg vitt képeinkből rendeztünk egy kiállítást, amit a rektor nyitott meg, akitől később megtudtuk, a világon egyedül náluk működik tangó tanszék. Búcsúzóul a városka színháztermében is bemutatkoztunk egy tárlattal.

- Mi volt a legemlékezetesebb élményük?

- A falu egyik legmódosabb birtokosa meghívott bennünket a ranchra. Két hatalmas fasor között vezetett az út egy óriási eukaliptusz erdő közepébe, ahol felállítottak egy nagy sátrat, levágtak egy marhát és vagy ötven embert hívtak a tiszteletünkre. Két kettős kereszt alakú állványra tűzték fel a két fél marhát, eléjük egy hatalmas máglyát gyújtottak. Három-négy órányi sütés után körberakták parázzsal az állványokat, és még vagy másfél órán át sütötték a húst, amit közben egy speciális mártással paskolgtak. A végeredmény isteni finom és vajpuha volt. A legmeglepőbb gasztronómiai élményünk azonban nem ez, hanem a marha grillen sült fűszeres vékonybele volt – amit eredeti tartalmával együtt sütöttek meg. Amikor Lázár Palival fintorogtunk, azzal bízattak, hogy nagyon egészséges és finom étel, semmiféle kemikália nincs benne, mert a marhák csak tiszta füvet legelnek. Végül megkóstoltam, valóban finom volt, ha nem árulják el előre, hogy mit eszek, biztosan belakmározok belőle. Az argentinok minden részét hasznosítják a marhának, amíg készült a hús, előételnek rostos sült vesét, agyvelőt, herét és borjúmirigyeket kaptunk. Óriási élmény volt, hogy az egyetem mikrobuszával elmentünk az argentin-brazil-paraguayi határhoz, a világ egyik legnagyobb és legcsodálatosabb vízesését, az Iguazut megnézni. Fantasztikus volt, elfotóztam rá három tekercs diafilmet. Ebből az anyagból Popovics Lőrinc szobrászművész barátommal – aki a Mirabelben, illetve az Ardèche partján gyűjtött és megfaragott nagy kavicsait állítja ki – márciusban rendezünk majd egy közös kamaratárlatot Csongrádon, a Tiszai Galériában.

- Hogyan látja az utóbbi hónapokban kisebb-nagyobb viharoktól hangos szegedi képzőművészeti életet?

– A városnak meg kellene mentenie a Horváth Mihály utcai képtárat, amit a megye el akar adni, mert úgy véli, a múzeumnak nem kötelessége a kortárs művészet pártfogolása. Ha Szeged nem veszi meg a galériát, az öngyilkos döntés képzőművészeti közéletére nézve, hiszen megszűnne mindkét nagy helyi rendezvény – a Táblaképfestészeti Biennále és a Nyári Tárlat –, ami országos rangúvá vált a több évtized alatt. Arról nem is beszélve, hogy a szegedi művészek is kiállítóhely nélkül maradnának, és a nemzetközi kulturális kapcsolatok leglátványosabb részét, a képzőművészeti tárlatokat nem lehetne hol megrendezni. Ezzel veszélybe kerülne mindenféle komolyabb képzőművészeti együttműködés és cserekapcsolat. Egy éve zárták be a Kálvária Galériát is. Január elején a Nádor utcai Kortárs Művészeti Galéria is megszűnt. Szabó György is arra az elhatározásra jutott, hogy ő is megszűnteti a Szentháromság utcai Szín-Kép Galériát, mert semmiféle támogatást nem kapott eddig a fenntartásához. Mint ahogy a többiek sem. Nem tudom, mit támogat például az önkormányzat által létrehozott Szeged Kultúrájáért Közalapítvány, ha egy ilyen közhasznú galériát nem. Lassan megszűnik minden kiállítási lehetőség Szegeden, ami nem hiszem, hogy jó fényt vetne a városra és a város kultúrpolitikájára.

– *Alkotóművészként mire készül a következő hónapokban?*

– Már említettem a márciusi csongrádi tárlatunkat, azon kívül Popovics Lőrincsel és Sejben Lajossal a hollandiai Groningenbe kaptunk meghívást, ahol októberben rendezünk egy közös kiállítást. Most erre kell készülnöm. Idén lesz húszéves a mirabeli alkotótábor, ahová erre a nyárra a házigazda németek csak lengyel művészeket hívtak meg, valamint Lázár Palit és engem. A csongrádi Plein Air Nemzetközi Alkotótelepre idén csak olyan művészeket hívnak, akik főiskolákon, egyetemeken oktatnak, és azt kérjük tőlük, hozzák magukkal legtehetségesebb tanítványukat is. Novemberben a II. Országos Művészeti Diákkiállítás megrendezésével szeretném zárni az évet Szegeden. Azt remélem, addigra az ehhez feltétlenül szükséges képtár ügye is rendeződhet.

Hollósi Zsolt

